

บทที่ 2

วัตถุประสงค์ และ วิธีการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์

1. การศึกษาในเรื่องนี้ โดยแท้จริงแล้วเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นที่จะช่วยให้เราทราบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้ความเข้าใจ ความสนใจในเรื่องราวทางการเมือง ระบอบการปกครอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งมากน้อยเพียงใด

2. จากข้อ 1 เราก็อาจวิเคราะห์ต่อไปได้อีกว่า มีปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางสังคมใดบ้างที่มีอิทธิพล ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจและทัศนคติทางการเมือง การปกครองแตกต่างกัน คำตอบในข้อนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้มากต่อการทำงานด้านส่งเสริมและปลูกฝังความรู้ทางประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐบาลผู้ปกครองประเทศในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางศึกษาในเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งต่อไปได้อีก เช่น การวิเคราะห์ว่า ทำไมจึงเกิดความแตกต่างเช่นนั้น เช่นนี้ขึ้น (ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีได้วิเคราะห์ไว้ละเอียด)

3. และจากพื้นฐานความคิดเห็นของนักประชาธิปไตยทั่วโลกที่เชื่อว่า ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้มีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เหมาะสมที่จำนำมาใช้เป็นหลักการปกครองประเทศ เราจึงอาจกล่าวตามหลักเหตุผลได้ว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมากย่อมจะมีทัศนคติที่ดี คือเห็นชอบและสนับสนุนในระบอบการปกครองแบบนี้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาในข้อนี้จึงเป็นการพิสูจน์หาความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจและความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับระบบการเมืองการเลือกตั้ง กับทัศนคติที่มีต่อระบบการเมืองและการเลือกตั้ง

อนึ่งเพื่อกระชับวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้รัดกุมขึ้น จึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ผู้มีความรู้ความเข้าใจ ความสนใจในการเมือง การเลือกตั้งสูง น่าจะมีทัศนคติอย่างเด่นชัดในทางบวกมากกว่าในทางลบต่อการเลือกตั้ง คือ มีความกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และมีความหวังว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยจะก้าวหน้าไปควยดี
2. ผู้ที่มีทัศนคติต่อการเมืองในทางบวก น่าจะให้ความสนใจต่อการเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติในทางลบ
3. เพศชาย, ผู้ที่มีการศึกษาระดับปานกลางขึ้นไป, ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป น่าจะมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจในการเมือง การเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง, ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ หรือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ
4. จากผลการวิจัยในต่างประเทศพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มักจะมีทัศนคติในทางลบต่อการเลือกตั้ง สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ก็น่าที่จะได้ผลเช่นนี้ควย

วิธีการศึกษาวิจัย

ได้แบ่งการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง เป็นการศึกษาคนกว่าในหอสมุดจากหนังสือ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษานี้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาสนาม ซึ่งอาจแบ่งวิธีวิจัยได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การสุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการสุ่มตัวอย่าง
3. การจัดเตรียมแบบสอบถาม
4. วิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การสุ่มตัวอย่าง ใต้เลือกสุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (purposive) โดยมีหลักในการเลือก 4 ประการคือ

1. มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในวันที่ 4 เมษายน 2519
2. เลือกจากกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกันในจำนวนใกล้เคียงกัน คือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มประกอบอาชีพส่วนตัว กลุ่มแม่บ้านหรือข้าราชการบำนาญ กลุ่มผู้รับจ้างทำงานเอกชนและกลุ่มนักศึกษา
3. เลือกเขตการวิจัยที่ไต่ทราบจากการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว (วันที่ 26 มกราคม 2518) ว่าเป็นเขตที่มีผู้ไปใช้สิทธิน้อยที่สุดและมากเขตหนึ่งในกรุงเทพฯ
4. เลือกเขตการวิจัยที่ทราบว่าผู้อยู่อาศัยมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง และเขตการวิจัยที่ผู้อยู่อาศัยมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ

ในที่สุด ผู้ศึกษาก็ได้ตกลงใจเลือกเขตการวิจัยที่อาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ และที่แฟลตกรมประชาสงเคราะห์ พญาไท ซึ่งมีความเหมาะสมดังนี้ คือ

1. สำหรับอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆนั้น อยู่ในเขตการเลือกตั้งที่มีประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดเขตหนึ่งในการเลือกตั้งครั้งที่แล้วคือ 35.7%¹ ทั้งยังเป็นเขตที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้อยู่อาศัยมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมตั้งแต่ระดับกลางขึ้นไป
2. สำหรับที่แฟลตกรมประชาสงเคราะห์ พญาไท นั้น ก็อยู่ในเขตการเลือกตั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเขตที่มีประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยที่สุดในการเลือกตั้งครั้งที่แล้วคือเพียง 25.9 % ทั้งยังเป็นเขตที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้อยู่อาศัยมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมไม่ถึงระดับกลาง

¹แผนกศึกษาวิจัย ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร วันที่ 26 มกราคม 2518, หน้า 104

แบบแผนการสุ่มตัวอย่าง สำหรับอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (simple random) เพื่อเลือกครัวเรือนเป็นหน่วยตัวอย่าง (ได้บัญชีรายชื่อหัวหน้าครอบครัวจากสำนักงานอาคารสงเคราะห์) ส่วนที่แพลตฟอร์มประชาสงเคราะห์ ภูเขาไท นั้น ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบขุมรวมอาคาร (cluster sampling) ทั้งนี้เนื่องจากความจำเป็นในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ในกรณีของแพลตฟอร์มไทนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถหาบัญชีรายชื่อหัวหน้าครอบครัวได้ในระยะทำวิจัย จึงทำให้ต้องใช้แบบสุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไป กระนั้นก็ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะไม่ทำให้ผลของการวิจัยแตกต่างกันไป เพราะฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้อยู่อาศัยในแพลตฟอร์มไทมีระดับใกล้เคียงกันมาก

อนึ่ง เนื่องจากผู้วิจัยได้ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในการทำการวิจัยสนามและปัญหาในการเข้าถึงภาคสนามบุคคลตามบ้าน ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหาด้วยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะมนุษยศาสตร์ เลือกเฉพาะผู้ที่มีสิทธิไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้แล้วทั้งสิ้น ทั้งนี้โดยเห็นประโยชน์จากการใช้ข้อมูลจากกลุ่มนักศึกษาครั้งนี้

1. ในช่วงเวลาดังแต่หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงระยะเวลาเลือกตั้งครั้งนี้เป็นช่วงที่นักศึกษาที่มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งบางกลุ่มก็ได้เข้ามาบิบทบาททางการเมืองแล้วด้วย จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะได้เรียนรู้ทัศนคติ ความสนใจและความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทางการเมือง การเลือกตั้งจากเขาเหล่านั้น
2. การวิจัยนี้มุ่งหวังที่จะให้นำผลไปใช้ในอนาคต ดังนั้น การที่เราได้ทราบความคิดเห็นจากกลุ่มนักศึกษาซึ่งจะเป็นมันสมองของชาติในอนาคต อาจจะช่วยให้เรามองเห็นทิศทางความเป็นไปในทางการเมืองในอนาคตของประเทศไทยได้บ้าง

3. ข้อมูลจากกลุ่มอาจารย์และนักศึกษาจะมาช่วยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้
ไคมากพอที่จะทำให้การแปรข้อมูลมีน้ำหนักหนักแน่นขึ้นได้

(เนื่องจากระยะที่เลือกตั้งนี้เป็นช่วงเวลาที่มีมหาวิทยาลัยปิด จึงยากที่จะได้
ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ มาประกอบอีก คงมีแต่ข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัย
รามคำแหงจำนวน 45 คน และอาจารย์อีก 5 คน รวมเป็น 50 คนเท่านั้น)

จากการสุ่มตัวอย่างดังไคกล่าวมาแล้ว ทำให้ผลดังต่อไปนี้

- ไคแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ 43 ฉบับ (จาก
50 ฉบับ)
- ไคแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากแฟลคพญาไท 49 ฉบับ (จาก 50 ฉบับ)
- ไคแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากอาจารย์และนักศึกษารามคำแหง 50 ฉบับ
(จาก 50 ฉบับ)

รวมได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืน 142 ฉบับ คิดเป็น 94.6 % และ
แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ 8 ฉบับ คิดเป็น 5.4 %

การจัดเตรียมแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบที่ผู้ถูก
สอบถามสามารถกรอกข้อความไคด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้สอบไม่สามารถกรอก
ข้อความไคด้วยตนเองได้ ผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ถามปัญหาและบันทึกคำตอบไว้ ซึ่งวิธีหลังนี้จะ
ไคข้อมูลสมบูรณ์มากกว่าวิธีแรก คำถามในแบบสอบถามสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 หมวด
คือ

หมวดที่ 1 สอบถามความสนใจและทัศนคติของประชาชนต่อการปกครอง
แบบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา และพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หมวดที่ 2 สอบถามความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับระบบการเมือง
แบบรัฐสภา

หมวดที่ 3 สอบถามความสนใจและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการไปใช้สิทธิ
ออกเสียงเลือกตั้ง

หมวดที่ 4 สอบถามความสนใจและการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพรรค
การเมืองและการหาเสียงตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งครั้งที่แล้วจนถึงครั้งนี้

หมวดที่ 5 สอบถามกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง

หมวดที่ 6 สอบถามประวัติและข้อมูลทางประชากร สังคม เศรษฐกิจของผู้ตอบ

วิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มผู้สัมภาษณ์ซึ่งออกไปสัมภาษณ์ประชาชน
ในเขตอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆและแฟลตพญาไท เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้เคยศึกษาวิธีการวิจัยมาแล้ว และได้ลงมือสัมภาษณ์ก่อน
การเลือกตั้ง 2 สัปดาห์ โดยพยายามเลือกให้ตรงกับวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งเป็นเวลา
ที่คาดว่าจะทำให้สัมภาษณ์จะอยู่บ้านสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เต็มใจจะกรอกแบบสอบถามเอง
ผู้สัมภาษณ์ก็เพียงแนะนำแบบสอบถามไปให้และอธิบายจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ แล้วจึง
กลับไปรับแบบสอบถามคืนภายหลัง (ภายในวันเดียวกัน) ส่วนกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย
รวมค่าแห่งนั้น ส่วนใหญ่ก็ได้ลงมือตอบคำถามเองโดยมีอาจารย์และผู้วิจัยเป็นผู้อธิบาย
จุดมุ่งหมายของการถามและคอยตอบปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลเสนอคำตอบที่รวบรวมได้ จากคำตอบของแต่ละ
ละคำถาม

ตอนที่ 2 เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดมารวมคะแนนโดยแยกว่าแต่ละคนได้คะแนน
รวมของคำตอบแต่ละหมวดเท่าไร วิธีให้คะแนนเป็นลำดับตามวิธี Likert เช่นผู้ที่มีความ

รู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองแบบประชาธิปไตยสูงก็จะได้คะแนนสูง เป็นกัน เหตุที่ต้อง รวบรวมคะแนนเป็นรายบุคคลก็เพื่อให้สะดวกในการ เปรียบเทียบความแตกต่างของคำตอบ ภายหลังจากการแบ่งกลุ่มผู้ตอบออกตามประเภทต่าง ๆ แล้ว

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงตารางเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ความสนใจ และทัศนคติทางการเมือง การเลือกตั้ง 5 ข้อ คือ

- ก. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองแบบรัฐสภา กับทัศนคติทางการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ข. ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในการเมืองการเลือกตั้งกับทัศนคติทางการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองแบบรัฐสภา กับทัศนคติในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ง. ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในสถานการณ์การเมืองการเลือกตั้งกับ ทัศนคติในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- จ. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมืองและการปกครองระบอบประชา ธิปไตยกับทัศนคติในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะกระทำโดยพิจารณาจากตัวเลขในตารางและโดยใช้ วิธีหาค่าของไคสแควร์ (chi - square)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยในอันที่จะไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะคงดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง (เกี่ยวกับกลไกต่าง ๆ ของระบอบ) ในหมู่ประชาชนผู้มีสิทธิมีเสียงตามกฎหมาย นอกจาก นั้นยังจะต้องอาศัยการมีทัศนคติที่เอื้ออำนวย มีศรัทธาและเห็นคุณค่าของระบบการเมือง

แบบรัฐสภา และการบริหารงานตามกำหนดกฎเกณฑ์ของระบบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะ
 ได้มีข้อเขียนและคำอธิบายมากมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น โดยชี้ให้เห็นว่าความ
 ไม่มั่นคงของระบบการเมืองในปัจจุบันอยู่ที่การขาดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติไปใน
 ทางที่ไม่เอื้ออำนวย แตกมักเป็นข้อสรุปที่อาศัยประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เขียนหรือผู้พูดเป็น
 สำคัญ งานวิจัยที่เคยมีมาก็ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะถกถาวรถึงการวิจัยในเขตกรุงเทพ
 มหานครก็ยิ่งหาได้ยาก ที่มีมักเป็นของราชการ ซึ่งทำขึ้นเพื่อต้องการทราบผลเฉพาะ
 อย่างเช่น การที่กรุงเทพมหานครวิจัยสาเหตุการไม่ไปลงคะแนนเสียงของประชาชนใน
 เขตกรุงเทพมหานคร ก็เพื่อมาปรับปรุงวิธีการเตรียมงานเลือกตั้งในคราวต่อไปนี้เป็นต้น

การวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้
 ในเรื่องดังกล่าวแล้วในลักษณะที่เป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อค้นหาสมมติฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
 เป็นพื้นฐานสำคัญการวิจัยครั้งต่อไปในภายหน้า และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จาก
 การวิจัยครั้งนี้ไปวิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกตั้ง และทราบขอบเขต
 ในเรื่องกรอบมโนทัศน์สังคมทางการเมือง (political socialization)
 ของประชาชนไทยด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยก็หวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นแนวทางในการ
 ศึกษาวิเคราะห์แบบวิธีวิจัยภาคปฏิบัติ สำหรับผู้ที่สนใจในเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรม
 ทั่ว ๆ ไปอีกด้วย